

STUDYING OF THE NOVEL CALLED KIRMIZI PELERİNLİ KENT BY ASLI ERDOĞAN FROM POINT OF VIEW POSTMODERNISM

ASLI ERDOĞAN'IN KIRMIZI PELERİNLİ KENT ROMANINA
POSTMODERN AÇIDAN YAKLAŞIM

Emrah SEFEROĞLU¹

Abstract

Postmodernism is an art movement and a cultural phenomenon. It is an art movement which presents the place of ontological doubt in human life colourfully in the works of art with the ways such as parody, pastiche, repetition and magical realism. In addition, postmodernism is a cultural phenomenon for the human and social sciences that use ontological doubt as base on their works. From the moment that the novels are turned into narration. It is seen that difference between the modern and the post modern world occurs in the literary level. In this context the importance of the factors said before decreases or they become extinct and instead of these the new factors are added to narration. This study claims that the novel called Kırmızı Pelerinli Kent by Aslı Erdoğan, has a postmodern text structure and the story has been studied according to thesis of postmodernism. The analysis includes fictive and meta-fictive features, plural point of view and eclecticism idea, intertextuality connection, pastich, kolaj,time, language and expression style structures of the text.

Keywords: Postmodernism, story, point of view, meta-fiction, postmodern elements.

Özet

Postmodernizm bir sanat akımı ve kültür olgusudur. Postmodernizm, ontolojik kuşkunun insan yaşamındaki yerini sanat yapıtlarında canlı bir biçimde, parodi, pastiş, yineleme, büyülü gerçekçilik (magical realism) gibi yön-temlerle sergileyen bir sanat akımıdır. Ayrıca ontolojik kuşkuyu çalışmalarına temel alan sosyal ve insan bilimleri için postmodernizm bir kültür olgusudur. Romanlar anlatıya dönüştüğü andan itibaren modern ile postmodern dünya arasındaki farklılığın edebî düzlemde gerçekleştiği görülür. Bu bağlamda söz konusu unsurların öneminin azaldığı veya kendileri olmaktan çıktıkları ve bunun yerine de anlatıya özgü yeni unsurlar eklenir. Çalışmada, Aslı Erdoğan'ın Kırmızı Pelerinli Kent adlı eserinin postmodern yapısı incelendi. Eserin olay örgüsü çözümlenmesi yapıldı. Metnin kurmaca/üstkurmaca özellikleri, çoğul bakış açısı ve anlatıcı, eserin kendi içindeki metinlerarasılık, pastiş, kolaj teknikleri zaman kavramı, dil ve üslup biçim özellikleri ele alındı.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, roman, üstkurmaca, postmodern unsurlar

¹ Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
emrahsefroglu@gmail.com

Giriş

XVII. yüzyılda bir aydınlanma fırtınası ile esmeye başlayan ve iki asır boyunca bütün hayatı, kültürü kuşatan modernitenin ardından, Batıda XX. yüzyılın hemen hemen ilk çeyreğinde postmodernizm kendini hissettirmeye başlar.

Modernliğin bilimsel bilginin üstünlüğü, pozitif bilimler, ulus devlet anlayışı, endüstriyalizm, kapitalizm, demokrasi, laiklik, insan hakları, teknoloji, bürokrasi ve uzlaşma gibi parametrelerine karşı gelen ve onları sorgulayan; buna karşın belirsizliğe, parçalılığa, farklılığa, etnikliğe, alt kültürlere, kültürel çoğulculuğa, bilgiye yönelik çoğulcu bakış açısına, yerelliğe, özgünlük ve özgürlüklere ayrıcalık tanıyan (Kızılçelik 1996: 28) bir hareket ya da yaklaşım olarak kavramsallaştırılan postmodern söylem, Türk Edebiyatı'nda ancak XX. asrın son çeyreğinde varlık gösterir. Özgün ve özgürlüklere ayrıcalık tanıyan postmodernist yaklaşım Aslı Erdoğan'ın Kırmızı Pelerinli Kent adlı eserini özellikleriyle kapsar.

Aslı Erdoğan, sahip olduğu yazınsal yaratıcılık yeteneğiyle son dönem Türk edebiyatının öne çıkan kadın yazarlarından biri olmayı başarır. Sadece Türkiye'de değil yabancı ülkelerdeki yayınevlerinin de dikkatini çekmeyi başaran yazarın, eserleri birçok yabancı dile çevrilerek yayımlanır. Bu bağlamda Aslı Erdoğan, son dönem Türk edebiyatının yabancı ülkelerde tanınmasında önemli katkıları olmuş bir yazardır. Aslı Erdoğan, özellikle dili kullanmadaki becerisi, imge ve metafor kullanmadaki ustalığıyla dikkat çeker. Erdoğan, sık sık imgelere ve metaforlara başvurduğu için yapıtlarının anlaşılması zorlaşır. Kendisiyle yapılan bir röportajda : "Kitaplarım içsel ve dışsal yolculuğun iç içe geçmesi gibi okunabilir" (Belge, 2010) diyen yazarın bu bağlamda öykü ve romanlarında iç içe geçmişi iki ana serüvenden bahsedilebilir: Bunlardan biri kahramanın içsel serüveni öteki ise dış dünyadaki serüvenidir. Anlatıda yazar iç içe geçmiş iki eseri okuyucusuna aktarır. Böylece içsel ve dışsal yolculuğunun birleştiği bir eser olarak Kırmızı Pelerinli Kent'i oluşturur. Yazar olay örgüsünü, kişilerini, zaman, mekân ve bakış açısını iç içe geçmiş iki eserden iç anlatı ve dış anlatıdan okura ulaştırır. İç ve dış(çerçeve) anlatıda postmodernist öğeler birbirleriyle bağlantılı olarak anlatının kurgusunu oluşturur.

Olay Örgüsü

Aslı Erdoğan'ın 1998 yılında kaleme aldığı Kırmızı Pelerinli Kent, otobiyografik öğelerle kurgulanmış bir yapıttır. Üniversite öğrenimini ve lisansüstü eğitimini Boğaziçi Üniversitesi'nde tamamlayan Erdoğan, Rio de Janeiro Üniversitesi'nde başladığı doktora eğitimini yarıda bırakarak kendini tümüyle yazmaya verir. Kırmızı Pelerinli Kent'in roman kişisi Özgür de Rio"ya öğrenim amaçlı gelmiş bir akademisyendir ve Erdoğan'ın yaptığı gibi okulu bir tarafa bırakıp kendini yazdığı romana odaklanır.

Kırmızı Pelerinli Kent Özgür kişinin yazdığı romanın ismidir ve okuyucu elindeki romanı okurken Kırmızı Pelerinli Kent'i de okumuş olur; çünkü gerçek roman ve romanda yazıldığını bildiğimiz Kırmızı Pelerinli Kent iç içe verilir. İkisi birbirinden çok da farklı değildir; birbirlerini bütünler niteliktedirler. Kısacası iki roman da Rio'dan, Rio'da yaşamaktan ve yaşananlardan söz eder.

I. Bölüm

- Akademisyen olduğu, romanın son bölümlerinde belirtilen Özgür karakterinin, Türkiye'den belirli bir süre için Rio de Janeiro'ya gitmesi
- Eserde Rio'nun "favela" terimiyle nitelendirilen varoşları anlatılması

- Özgür karakterinin; Mafyalar, katliamlar, tekinsiz sokaklar, mafyalarla anlaşmalı polisler, ucuz seks, ensest ilişkiler, uyuşturucu ticareti, yoksulluk, tükenmişlik, ahlaksızlık, cehalet... Defalarca ölümle burun buruna gelmesi
- Özgür karakterinin; annesine, alışıık olmadığı 40-45 derecelerdeki sıcaklığa, yaşadığı evdeki tüm olumsuzluklara rağmen yazmakta olduğu *Kırmızı Pelerinli Kent*'i bitirebilmek adına Rio'daki yaşantısını sürdürmesi

“Artık ona “dünya” diye sunulunu elinin tersiyle itmiş; bütün güçlerini seferber ederek, tek bir hedefe yönelmişti. Rio”yu avuçlarının içinde bir kelebek gibi yakalamak ve öldürmeden kendi sözcüklerine hapsedmek. *Kırmızı Pelerinli Kent doğmuştu*”(K.P.K 84)

II. Bölüm

- Özgür karakterinin Rio”da birçok kişiyle tanışması, özel ilişkiler de yaşamaması; ancak hepsinin sonu hüsrarla bitmesi
- Özgür karakterinin *Kırmızı Pelerinli Kent*’i yazdığı yeşil kaplı defteri yanından hiç ayırmaması, her fırsatta sıcaktan, susuzluktan, uyuşukluktan fırsat buldukça romanına yoğunlaşması -bu arada yazdığı bölümleri de görür okuyucu, hem romanı rhem de romanın içindeki romanı okur- Romanın içindeki romanın, yani *Kırmızı Pelerinli Kent*’in kahramanı Ö olması
- Özgür karakterinin yarattığı Ö kişinin Rio’dan ve Rio’da yaşam ve yaşamaktan, ölümden söz etmesi; tıpkı eserin yazarı gibi. -Kitap otobiyografik özellikler taşır. Ö’nün hayatı, düşünceleri ve yaşadığı olaylar Özgür’üne çok benzemektedir. Özgür’ün yaşantısının Aslı Erdoğan’ın yaşantısına benzediği gibi-
- Okuyucunun elindeki romanın bitirilmemesi; ancak *Kırmızı Pelerinli Kent*’in sonunda Ö kişinin bir kapkaççı tarafından öldürülmesi

Kırmızı Pelerinli Kent; Aslı Erdoğan’dan Özgür’e, Özgür’den Ö’ye dönüşen yazarın romanıdır aslında.

Kırmızı Pelerinli Kent Eserinde Postmodernist Unsurlar

Bakış Açısı ve Anlatıcı

Postmodern Türk romanı, anlatıcı bazında irdelendiğinde çoğul anlatıcı tipinin yanı sıra gözlemci anlatıcı tipinin de sıkça kullanıldığı görülür. Çoğul bakış açısı, bir romanda birden çok anlatıcı tipine yer verilmesi ya da roman kişilerinin kendilerine ilişkin bölümleri kendi ağızlarından anlatmalarındır. Tanık anlatıcı, “O anlatıcı”, “Yazar anlatıcı”, “Üçüncü kişi anlatıcı”, “Observer- narrator”, “Auktoriyal” diye de bilinen ve destanlar devrinden beri kullanılan anlatıcı tipidir. “Tanık anlatıcı, bazı romanlarda kendini açıkça belli eder, zaman zaman olayları keserek araya girer ve “ey okuyucu” gibi hitap ifadeleriyle romandan apayrı bir konumda ortaya çıkar. Okuyuculara sorular sorar, onunla sohbet eder, yorumlarda değerlendirmelerde bulunur, ahlaki dersler verir. Buna “meddah anlatıcı” da denir. Ancak tanık anlatıcının başarıyla uygulandığı romanlarda anlatıcı, olabildiğince kendini geri plana iter ve aradan silinmeye çalışır (Çetin. 2003:126). Postmodern romanlardaki-dolayısıyla postmodern Türk romanlarındaki- tanık anlatıcı çoğunlukla bu tanıma uymakla birlikte iki noktada genel geçer tanımdan ayrılır.

Birincisi, postmodern Türk romanındaki anlatıcı hiçbir zaman didaktik konuşmalar yapmadığı gibi ahlaki çıkarımlar da sunmaz okuyucuya. Aksine, ahlaki değerler sisteminin kısıtlayıcı bir tarafı olduğunu söyleyen postmodern anlayış, her fırsatta kuralların anlamsızlığından bahseder. İkincisi, postmodern romanlarda gözlemci anlatıcı geri plana itilmez ve gözlemci anlatıcının müdahaleleri yazarın bir başarısızlığı olarak değerlendirilmez. Yansıtmacı romanlarda olduğu gibi “ey okuyucu!” seslenmeleriyle kendini güçlü bir şekilde hissettirir ve çoğunlukla romanda etkin bir rol oynar (Esen: 1999:17).

Kırmızı Pelerinli Kent italik yazılı bölümler ve normal yazılı bölümler olmak üzere ikiye ayrılır. Okuyucu kitabın ilk sayfalarında bu farklılığı anlamlandıramazken daha sonra italiklerin romanın içindeki romana, düz yazıların ise gerçek romana ait olduğunun ayırdına varır. Kitap italik yazılarla başlar ve yazarın bu birinci bölümde I. Tekil kişi zamirini kullanarak okurla senli benli bir diyalog oluşturduğu görülür.

“Benim anlatacağım Rio ise ikiden fazla boyutta kurulu bir labirent, daha doğrusu hem zamanda, hem uzamda iç içe geçmiş labirentler dizisi.

.....

Az sonra Rio sokaklarına çıkacaksınız”.

..... (K.P.K 9)

“Bundan sonra göreceğiniz her şey için yaşamınızla ödeme yapacaksınız. Tıpkı benim yaptığım gibi.

.....

şimdi gözlerinizi kapayın. içimden ona kadar sayacağım. On dediğimde Rio”da olacaksınız. Ne yazık ki gözlerinizi ne zaman açmanız gerektiğini ben söylemeyeceğim”. (K.P.K. 10)

Alıntılarda da görüldüğü üzere postmodern metinlerin temel yapısında yer alan “kurguda okura da yer açma” prensibi *Kırmızı Pelerinli Kent*’te de mevcuttur.

Postmodern Türk romanlarında çoğul bakış açısının oldukça başarılı bir şekilde uygulandığı gözden kaçmaz. *Kırmızı Pelerinli Kent*’te okurun karşısında bazen kendini anlatan bazen kendine dışarıdan bakan bir yazar vardır. Kitabın ilk bölümlerinde bu yapı okuru oldukça uğraştırır. Okuyucu, okuduğu metni kimin yazdığını ilk bölümlerde güçlükle kavrar. Hangi bölümlerdeki duygu ve düşüncelerin yazar-anlatıcıya, Özgür’e ve Ö’ye ait olduğunu net bir şekilde ortaya koymak için biraz edebiyat polisliği yapmak gerekir. Öte Ö’den, Özgür’den ve yazar- anlatıcıdan üç alıntı:

Yazar-anlatıcı: *“Özgür, uzun süre, içinde yaşadığı gerçek ama akıldışı dünyayı, kurgusal ama daha gerçek olanla değiş tokuş edecek bir yazar aradı”.*(K.P.K. 83)

Özgür: *“Bir parça huzur gerekli bana, huzur ve unutuş. Kendimle aramda bile silah sesleri var artık, bir de şu lanetli roman”.* (K.P.K. 100)

Ö: *“Neden seçtim bana öldüresiye düşman bu kenti? İnsan açısından lif lif dokunmuş kırmızı peleriniyle benliğimi sarıp sarmalayan, keskin dişlerini karnaval maskelerinin ardına gizleyen Rio de Janerio”yu..?”* (K.P.K. 55).

Romanın bazı bölümlerinde ise Özgür ve Aslı Erdoğan'ın ortak söylemleriyle karşılaşır okur. Aşağıdaki alıntıda yer alan duygu ve düşünceler hem yazarın hem de Özgür karakterinin yaşamıyla paralellik arz eder.

“Koskoca iki yılı harcasam da en azından bir kitap yazdım ben. Hiç kimsenin içine yaramayacak belki, hiç kimseyi hiçbir şeyden kurtarmayacak. Yalnızca gerçeğin yerine koymak için seçtiğim olgular, yaralarımı yıkayan yalanlar... Karanlık okyanusta üç-beş ışıklı kıpırtı. Titrek, sıradan, tılsımlı... yazdım, çünkü insan hayatına on ile dört yüz dolar arasında değer biçen bu kentte, ölüme karşı başka siper bulamadım. şu an kendi kambur çocuğumla baş başayım, ama eskisinden de yalnızım”. (K.P.K. 154-155)

Burada ortaya konmaya çalışılan postmodernist özellikler, aslında bir başka postmodern roman unsuruna köprü olmaktadır. Yazar, anlatıcı çeşitlemesiyle çoğulculuğun altını çizmek için uğraşırken aslında kendini de – çok da belirgin olmasa da – kurgunun içine dâhil eder, kendine de bir rol verir. Tam bu noktada yazarın romanda çok güçlü otobiyografik unsurlar kullanmış olmasının *kendini kurguya dahil etme* de baş rolü üstlendiğini belirtmek gerekir.

Zaman

Zaman unsurunun kurgudaki öneminin klasik dönem hatta birçok modern dönem yapıtlarına oranla daha azdır. Postmodern romanlarda zaman unsurunun geri planlara itilmesi, postmodernist bakış açısının zaman algılayışıyla ve yer yer üstkurmaca² tekniğinin uygulanmasıyla bağdaştırılmalıdır.

Kırmızı Pelerinli Kent'te de olayların gerçekleştiği bir dönem ya da bir yıl bildirilmez; ancak *pazar, aralık, iki yıl önce* gibi ifadeler yer almaktadır. Romanda iki ayrı zaman kurgulaması vardır. Bunlardan biri çerçeve anlatının zamanı, diğeri ise iç anlatının zamanıdır. Anlatıcı romanın ilk sayfalarında zaman ile ilgili ipuçları verir.

“Görkemli Rio fotoğrafı ve onun negatifi, bir çift maske, o kadar; karnaval geleneğini yüzlerce yıldır sürdüren kentin büründüğü çeşit çeşit kılıktan yalnızca iki tanesi. Benim anlatacağım Rio ise ikiden fazla boyutta kurulu bir labirent, daha doğrusu hem zamanda, hem uzamda iç içe geçmiş labirentler dizisi. Çıkmazlar, kör noktalar, gizli odalar, ürkünç yankılar, çarpınışlar, belirsiz kehanetlerle dolu...” (K.P.K. 9).

Anlatıcının sözleri hem postmodern bir kent izlenimi veren Rio'ya ilişkindir hem de kendi kurmacasına gönderme yapmaktadır. *Kırmızı Pelerinli Kent* iç içe geçmiş, oldukça karmaşık bir yapı sergiler. Bu karmaşa zaman konusunda da etkindir. Dış romandan öğrenildiği kadarıyla Özgür karakteri, Rio'da iki yıl kalır; ancak romanın içinde yazılmakta olan ve zaman konusunda dış romanı da etkileyen iç romanın- *Kırmızı Pelerinli Kent*'in- ne zaman yazılmaya başlandığı bilinmemektedir.

“Kırmızı Pelerinli Kent”i yazmaya ne zaman karar verdiğini bilmiyordu, hatta böyle bir “kararın” verildiğini bile sanmıyordu. Yaşamda belirleyici olan her şey gibi açıklanamayan rastlantıların, kesişmelerin,

² Üstkurmaca “Kurmacanın örtülü veya açıkça bozulup (mesela figürlerin olay alanını terk edip anlatı çerçevesinde ortaya çıkararak anlatıcıya ya da yazara hitap edilmesiyle veya anlatıcının hikayeyi nasıl kurguladığını anlatmasıyla) başka bir kurmacaya yer vermesiyle oluşan 'kurmaca içinde kurmaca'”dır. (Aytaç 2003: 373)

çakışmaların ürünüydü. Bir tutku gibi apansız doğmuş, Özgür'ü hazırlıksız yakalamıştı” (K.P.K. 80-81).

Bununla birlikte iç roman diye isimlendirilen roman içindeki roman, nesnel zaman kıstaslarını yer yer ihlal eder . *Kırmızı Pelerinli Kent*'te görülen zamana ilişkin bu karmaşa ve belirsizlik postmodern roman unsurlarından üstkurmamacanın bir alt tekniği olan metin kuruluşunu, yazılış sürecini olgu içerisine konumlandırma, ayrıca diğer kurmaca metinleri kısmî olarak yerleştirme uygulamasının bir sonucudur. Metin içinde bir başka metin oluşturulmaktadır. Bunlardan biri gerçek metindir, biri de bu gerçek metin oluşturulurken yazarın teknik ya da duygusal anlamda neler yaşadığını anlatan bir diğer metindir. Kimi yerlerde bu iki metnin zamanı, mekânı, konusu birbirini tamamlarken kimi yerlerde de başkalaşır. Bazen roman kişisi bile “*aynı anda bulunduğu iki evrenden hangisinin daha gerçek olduğunu*”(K.P.K. 147) çıkaramaz.

Üst Kur(gu)maca

Postmodern romanları diğer romanlardan ayıran en belirgin özelliği kurgulama tekniklerinin kullanılışıdır.

Kırmızı Pelerinli Kent'teki en baskın üstkurmaca unsuru, gerçek/ kurmaca karmaşasıdır. “Önceki tarzlarda tek gerçeklik yazarın da içinde soluk alıp verdiği realite iken postmodernist anlatı sisteminde kurmaca evren de başlı başına bir gerçeklik olarak algılanır. Söz konusu temel tutumun bu maddeyi ilgilendiren yönü, ikili/ ikircikli bir anlayışla realite ile kurmaca ya da mantıkî gerçeklik ile fantastiği birlikte işlemek şeklinde açıklanabilir” (Sazyek, 2002:65).

Aslı Erdoğan, Özgür karakteri gibi Rio'ya akademisyen olarak gider; fakat kariyerini yarıda bırakıp yazarlığa soyunur. Ö karakteri de, Özgür karakteri ve Aslı Erdoğan gibi Rio'da yaşamakta ve oldukça benzer duygu ve düşünceler anlatmaktadır. Dolayısıyla okuyucu *Kırmızı Pelerinli Kent*'te kurmaca-nesnel gerçeklik ilişkisi/ çelişkisini, gerçek olan ile gerçek olmayanın eklemlenmesini okumaktadır. Gerçek olanla kurmaca olan birbirinden ayrıştırılamamaktadır. Bu durum roman gerçekliği ve roman içre romanın gerçekliğinin ilişkisi/ çelişkisinde çok daha ilginç boyutlar kazanır. Özgür karakterinin yaşadığı ortam, sahip olduğu duygu ve düşünceleri okuyucu tarafından bilindiği için Ö karakterinin kahraman olduğu romandaki otobiyografik olan ve olmayan bölümler daha çok belgelenebilir; ancak yine de muğlak kalan noktalar oluşur. Bu duruma en güzel örnek kitabın sonuç kısmıdır. Gerçek romanın sonu açık uçludur. İç anlatıda ise kahraman Ö kişisinin öldüğü görülür. Ancak bu iki metnin kurgusu birbirinin devamı şeklinde verildiğinden okuyucu, “Son”u nasıl hayal edeceği konusunda şüpheye düşer ve tam da bu noktada “postmodern roman”ın başka bir özelliği olan *okuyucunun da kurgunun bir parçası olması* belirginleşir. Her okuyucunun kendine göre bir son hayal etmesi istenir.

“Kulağının dibindeki korkunç patlamayı duydu kuşkusuz, ama yorumlamaya zaman bulamadı. Şansı yaver gitmişti. Vurulduğunu bile anlamadan, ağır bir maske tarafından yeryüzüne çekiliyormuşçasına, yüzüstü kaldırılma devrildi. Dayanılmaz acılarla can çekişmeden, çok kısa bir süre içinde kesinkes öleceğini bilmenin dehşetini yaşamadan, tek bir ses çıkarmadan ölmüştü.

.....

İlk ve son kez bir trajedi kahramanı olmanın, baş edilemez bir gerçekle teke tek karşılaşmanın şaşkınlığı içinde... Görkemli sıfatların, can alıcı

imgelerin, gerçeğe en yakın sözcüklerin peşinde iri iri açılmıştı gözleri. O tek âni, yaşamın sonsuzca küçülerek oylumsuz bir noktaya sığıdığı ve böylece sonsuzca büyüdüğü âni iletmeye çalışıyordu. Aslında tam istediği gibi ölmüştü” (K.P.K. 167-168).

Kırmızı Pelerinli Kent'te ana tema, Özgür karakterinin yazdığı romanın yazılış sürecidir. Yazar, hem romanın yazılması için Özgür'ün sarf ettiği çabayı hem de teknikle ilgili ayrıntıları sıkça dile getirir.

“Romanına ilişkin teknik ayrıntılar takılmıştı kafasına. Metne eklemekte kararsız olduğu, birinci tekilden bölümler sözgelimi. Sıfır Noktası'nı nereye koyacağını da bilemiyordu. Şu aşamada kurduğu yapı iskambil kağıtlarından bir kule kadar kırılgandı. İlk yanlıştta yerle bir olurdu” (K.P.K. 162). ,

“Kanını donduran bakışların meraktan ya da cinsel çekimden kaynaklanabileceği neden aklına gelmemişti? Tıpatıp aynı sahneyi yazmıştı üstelik. Romanın adı henüz “Ö” olan baş kişisi, yarı- kurgusal bir “Özgür”, Lapa“daki “Yeni Dünya” adlı salaş yerde, iki kodes kuşuyla az daha kapışıyor, bir rastlantı sonucu ölümden dönüyordu. “içindeki şiddet ve dışarıdaki şiddet... aralarındaki sınır taşları teker teker yerinden sökülüyor. Yaşam ile yazı karşı karşıya durmuş, karnından konuşan iki vantrilok gibi. Biri sürekli ötekinin sesini bastırmaya çalışıyor. Artık hangisinin sözlerini duyduğuma emin değilim. Çıldırarak böyle bir şey olsa gerek” (K.P.K. 65).

Aslı Erdoğan ana tema olan “bir roman yazma süreci'ni en ince ayrıntısına kadar anlatmaya çalışır. Özgür'ün romanı yazarken –bir yazarın- nasıl bir ruh haline büründüğü, yazarın gerçek hayattan karakterleri nasıl törpüleyerek romana dahil ettiği, kendi yaşamından unsurları nasıl kullandığı, nasıl çarpıtarak yazdığı, teknik konular, Sigmund Freud'un *Sanat ve Edebiyat*³ adlı yapıtında söylediği gibi sanatçının gerçek hayatta ulaşamadığı şeylere kurmaca dünyada nasıl sahip olduğu detaylı bir biçimde gözlemlenebilir. Yazar postmodernizmin savunduğu, yaşam ve yazının iç içe olama ilkesini çok çarpıcı bir şekilde göstermektedir. “Aynı anda bulunduğu iki ayrı evrenden hangisinin daha gerçek olduğunu çıkaramıyordu” (K.P.K. 147). İki kurmaca metnin iç içe girdiği bu romanda gerçek roman ve kurgu roman birbirini bütünlemektedir.

Dil ve Üslup, Metinlerarasılık, Pastiş, Kolaj

Kırmızı Pelerinli Kent romanında ilk dikkat çeken özellik romanda iki farklı yazı tipinin olmasıdır. Aslı Erdoğan kurgusu içinde iki ayrı metni bir arada yazdığı için bazı paragrafları italik harflerle bazı paragrafları da normal harflerle yazmayı tercih eder.

“Mavi, fosforlu gözlerini Özgür'e dikmişti. Eli ayağı tutuldu, delilerin karşısında bir kralın huzurundaymışçasına sersemeler, onları ölümlerden bile korkutucu, ulaşılmaz bulurdu.

Mart, upuzun kurak mevsimin sonudur Rio'da. Günler, geceler, haftalar boyu süren tropikal yağmurların başladığı ay. Karalara bürünmüş dev bir ordu ufuk çizgisini birdenbire kaplar; son hızla, dörtnala yaklaşır ve hiçbir uyarda bulunmaksızın aniden saldırır ” (K.P.K. 67).

³ Freud, Sigmund. *Sanat ve Edebiyat*, Çev. Dr. Emre Kapkın/ Ayşen Tekşen Kapkın, Pavel Yay. İst. 2012

Aslı Erdoğan kurgu tekniklerinden gerçek –kurmaca çelişkisini oluştururken *Kırmızı Pelerinli Kent*'te yazılmakta olan *Kırmızı Pelerinli Kent* adlı yapıttan yararlanır. Bu yapıttın yazılış süreci okunurken sözcükler, dil ve yazına ilişkin cümleler vardır. Eser içinde yer alan eser birbirlerine metinlerarasılık⁴ yöntemiyle bağlıdır. Okuyucu karakterin yazdığı eseri okurken aynı zamanda eserin kendisini de okumaktadır. İç içe geçen gerçek roman ile karakterin romanı birbirlerini postmodernist tekniğin unsurlarıyla bütünlerler.

“Oysa tropiklerin basık, buyurgan göğü altında, bazen „bellek“ bile edebiyatçıların uydurduğu bir kavram gibi görünüyor. Yalnızca bir sözcük. Ne ruhu, ne de özü barındıran içi boş bir kabuk... Gerçeğin karşısında en güvenli sığınak... Özgür sözcüklerden kurulu, iki boyutlu bir evrende var olabiliyordu artık. Ölümün art arda dizili „Ö“, „L“, „Ü“ ve „M“ harflerine indirgendiği bir evrende” (K.P.K. 55).

Rio'yu kendi sözcüklerine, diline hapsetmeyi bir amaç edinmiş Özgür karakteri için yazmak bir zorunluluktur.

“Önceleri kadim dostu edebiyata sığınmış; içinde giderek derinleşen geceye ışık tutacak bir yazar aramıştı.

...

Özgür, uzun süre içinde yaşadığı gerçek ama akıldışı dünyayı, kurgusal ama daha gerçek olanla değiş tokuş edecek bir yazar aradı. Sonunda çevresini kuşatan boşluğa anlam katabilecek tek kişinin kendisi olduğunu anladı. Başka hiç kimse onun adına yaşamın şifrelerini çözemez, asma kilitlerini açamazdı. Kentin gözü kör şiddetine karşı mevzilerini belirlemeye karar verdiği gün yazmaya baladı. Ne başkaları ne de kendisi için; sadece yazmak zorunda olduğu için yazıyordu” (K.P.K. 83).

Kırmızı Pelerinli Kent'te postmodern bağlamda dikkat çeken bir diğer yapı, anlatı türündeki kolaj tekniğidir ki bu özellik yine postmodern roman türünün belirleyici unsurlarındandır. Yazar, kitabın bazı bölümlerinde kimi zaman okuyucuya bir gazete okuyormuş hissi verir. Hatta bir yerde doğrudan bir röportajlar vererek bu durumu perçinler.

“Sokak çocuğu Joao(9) ile söyleşi:

-En sevdiğin kitap?

-1. sınıf okuma kitabı. Başka kitap okumadım ki.

-Hayran oldukların?

-Pele, Romario, Ayrton Sena.

-En iyi özelliğin?

-Sokakta yaşayan kızları korurum. Onları dövmem” (K.P.K. 25).

⁴ Metinlerarasılık metinlerin anlamının başka metinler tarafından şekillendirilmesidir. Bir yazarın önceki bir metni ödünç alması ve dönüştürmesi için kullanılabilirdiği gibi bir metni okuyan bir okurun bir başka metne başvurması için de kullanılabilir. Bu ilişki farklı medyaların metinleri arasında kurulduğunda "Medyalararasılık" olarak adlandırılır. "Metinlerarasılık" kavramının kendisi de [postyapısalcı Julia Kristeva](http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinlerarasılık) tarafından 1966 yılında bulunmasından bu yana pek çok kez ödünç alınmış ve dönüştürülmüştür. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinlerarasılık>

Sanatkârın kullandığı anlatım türlerinden bazıları da gezi yazılarını andırır niteliktedir. Çoğu kurgudan yalıtılmış, yer yer muhabirin öznel izlenimlerine yer açabilen gezi/tanıtım yazıları örneklenir. İç içe geçmiş iki kurgudan oluşan romanda iki kurgunun da birbirlerinin üslubundan farklı iki yazarın eseri gibi çeşitlilik göstermesi postmodernist kurgunun unsurlarından pastiş⁵ ile açıklanabilir. Yazar yarattığı karakterin kurgusu ile dış anlatının kurgusunu birleştirmek için pastiş unsurunu kullanır.

“Çok değil, daha üç yüzyıl öncesine dek, bu toprakların kayıtsız şartsız tek hakimi olan cangıl hala burada; demir parmaklıklarla çevrili dev apartmanların arasında sesini duyuruyor. Ayak bastığı her kara parçasına, kanlı haçını-ve kılıcı, ateşi, işkenceyi, tüberkülozu, frengiyi-taşıyan Avrupalı, tropiklere yenik düşmüş. Cangıla, kaosa, bilinmeyene katlanamayan, elini attığı her şeyi bir an önce çözmek, çözümlenmek yönetmek isteyen beyaz adam, bu topraklarda yamyamlığa çılgınlığa sürüklenmiş” (K.P.K 44).

Aslı Erdoğan'ın gerçek hayatında *Radikal* gazetesi köşe yazarlığı yapmış olduğuna, hatta buradaki yazılarını 2000 yılında *Bir Yolculuk Ne Zaman Biter* başlıklı bir kitapta topladığına ilişkin bilgiler, anlatımda kullandığı kolaaj tekniğini açıklar. Günlük yazılarını andıran metinlerin de *Kırmızı Pelerinli Kent*'te yer alır. Roman kahramanı Özgür'ün kendi ders notları arasında bulduğu ve Rio'ya yeni geldiği günlerdeki izlenimlerini barındıran, I. tekil şahıs tarafından yazılmış metinlerdir.

“Bu yarı vahşi topraklarda, yepyeni bir özgürlük ve kuşatılmışlık duygusu içinde tek başımayım. (Yalnız, tek başına, sahipsiz, başı boş, kimsesiz... Türkçedeki bir çok sıfatı art arda dizebilirim; ama sözcüklerle gerçeklik arasında bir köprü oluşturamam).

.....

Kafesine dön, küçük kanarya, kafesine dön! Vakit varken... O açık pencere senin uçurumun!” (K.P.K. 17-19).

Kırmızı Pelerinli Kent'te bu şekilde farklı türlerden anlatımların yer alması önemli; ancak daha da önemlisi bu farklı anlatı türleri beraberinde farklı üslupları da getirir. Romandan yapılan alıntılar incelendiğinde gezi yazısını anımsatan bölümlerdeki üslupla günlük tarzında yazılmış bölümün üslubunun, röportaj yazısındaki üslupla romanın kurmaca bölümlerindeki üslubun birbirinden bağımsız olduğu görülür. Bu da postmodernizmin çoğulculuk ilkesine hizmet eder.

Sonuç

Aslı Erdoğan'ın kullandığı yazma tekniği postmodern açıdan ele alındığında eserin başka eserlerle bağlantılı olmadığını saptanır. Eser kendi içinde oluşan iç anlatı ile üslup, anlam, tema, çerçevesinde birleşir. Okur iki anlatı ile karşı karşıya olsa da postmodern unsurları aracılığıyla bütün bir anlatıyı kavrar. Roman kahramanlarının yaşadıkları varouşsal sıkıntılar esere yabancılaşma, yalnızlık, hiçlik, boşluk, hayatın

⁵ Pastiş, “bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilerek gerçekleşir. Bir yazar bir başka yazarın biçimini kendi biçimiymiş gibi benimseyerek, okurun üzerinde oluşturmak is-tediği etkiye göre kendi metnine sokarak ya da özgün metnin içeriğini kendi metnine uyarla-yarak yeni bir metin ortaya çıkarır.” (Aktulum, 2000: 133)

anlamsızlığı, arayış, kaçış, sürgünlük, ölüm ve intihar izlekleri şeklinde yansır. Anlatılarda kahramanların kendilerine, bu dünyadaki varoluşlarına dair giriştikleri muhasebeler, hayatın anlamı üzerine yaptıkları sorgulamalar yazarın karakterler vasıtasıyla kendini esere katma ve gerçek hayatının izdüşümlerini göstermesi bakımından önemlidir. Modernizmin tüm değerlerine, buyurganlığına karşı koyarak ortaya çıkan postmodern sanat algısı, edebiyat eserine çoğulcu bir yaklaşımı kazandırırken yazar-okur-kahraman ekseninden bakıldığında, eserdeki bütüncüllüğü de yıkip; edebî eseri esnek bir yapıya büründürür. Artık sanat eseri “bireysel” olarak yazarın yazdığı ve kurguladığı bir yapıdan çıkıp; okurun da katıldığı anonim bir ortaklığa dönüşür. *Kırmızı Pelerinli Kent* romanı da okur-yazar-karakter üçgeninin gerçek-kurgu arasında sıkıştırılan ve postmodern unsurlarla aktarılan bir anlatıdır.

Kaynakça

- AKTULUM, Kubilây (2000), *Metinlerarası İlişkiler*, Ankara, Öteki Yayınları
- AYTAÇ, Gürsel (2003), *Genel Edebiyat Bilimi*, İstanbul, Say Yayınları.
- BELGE Burçin, “Konuşmayı 22 Yaşımda Öğrendim ve Israrla Yazmayı Deniyorum”; http://www.aslierdogan.com/ropor_tajlar.asp?sid=32, (ET: 02.02.2012).
- ÇETİN, Nurullah (2003), *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara, Öncü Basımevi.
- ERDOĞAN, Aslı (2001), *Kırmızı Pelerinli Kent*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları.
- ESEN, Nükhet (1999), *Koca Masalı ve Ahmet Mithat Bibliyografyası*, İstanbul, Kaf Yayınları.
- FREUD, Sigmund (2012), *Sanat ve Edebiyat*, Çev. Dr. Emre Kapkın/ Aysen Tekşen Kapkın, İstanbul, Pavel Yay.
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinlerarasılık>
- KIZILÇELİK, Sezgin (1996), *Postmodernizm Dedikleri*, İzmir, Saray Kitabevi.
- SAZYEK, Hakan (2002), *Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler*, Mayıs- Haziran- Temmuz, S. 65-66-67 S. 493- 509.s.496. Hece Dergisi (Türk Romanı Özel Sayısı),